

Děti se nebojí hledat a dělat chyby

Hudební teorie bývá často žáky ZUŠ považována za méně příjemnou část studia, i když vždy záleží na osobnosti pedagoga a jeho způsobu podání hudebně-teoretických vědomostí a rovněž na používaných učebních materiálech. České děti, především klavíristi, mají v tomto případě velkou výhodu. Díky pracovním sešitům Klavírátky od Ivy Oplištilové a Zuzany Hančilové se pro ně může hudební teorie stát něčím příjemným, zábavným a hlavně snadno pochopitelným.

Co bylo pro vás impulzem k vytvoření pracovních sešitů Klavírátky?

V první řadě fakt, že nic podobného v češtině neexistovalo. Vytvářely jsme si různé pracovní listy pro jednotlivé žáky a později nás napadlo z nich vytvořit ucelený soubor. Při práci s americkými materiály nás zaujala systematická a důslednost, která se v praxi velice osvědčila. Uspadla dětem, a to i těm méně nadaným, pochopit, jaký problém zrovna překonávají. Vědomou prací na konkrétním problému byly schopny nahradit slabší hudební intuici a tak mohly postupovat rychleji a soustavně.

Také jsme jako pedagogové snáz odhadly obtížnost skladby pro daného žáka a dokázaly cíleně pracovat na vyrovnání rozvoje všech složek hudebnosti. Pracovní sešity by měly iniciovat tento přístup v českém prostředí a s důrazem na zábavnou formu.

Z čeho jste při tvorbě Klavírátek vycházely?

Mnoho listů vzniklo jako kombinace naší přípravy na hodinu a vlastní spolupráce s žákem. V době práce na prvních sešitech jsme si učily navzájem svoje děti: to byli naši hlavní „pokus-

ní králíci“. Strávily jsme mnoho hodin diskuzemi nad přípravami, i „objevy“ z rozhovorů s dětmi u klavíru. Jedním z výstupů byla i jakási mapa, na které jsme se snažily zachytit ideální metodický postup rozvoje dovedností klavíristy. Soustředily jsme se nejen na vlastní hru, ale také na oblasti sluchu, hudební představivosti a hudební logiky, které byly doposud opomíjené. Naším cílem bylo dojít k tzv. „slyšící ruce“. Velice důležitá pro nás byla kniha C. A. Martienssena *Tvorivé vyučovanie klavírnej hry*, ale i velká řada jiných materiálů. Pro celkovou koncepci Klavírátek byla klíčová i setkání s kolegy. Pro Ivu byly v této době nejdůležitější hodiny klavíru s prof. Ludmilou Šimkovou a četba jejích textů.

Jak dlouho vám trvalo vytvořit jednotlivé díly sešitů?

Když jsme si uvědomily, že je třeba naši práci systematizovat do pracovních sešitů, měly jsme již mnoho pracovních listů na nejrůznější témata hotových. Nejvíce času zabrala práce na jejich uspořádání a vytvoření základní metodiky. První dva díly vznikaly nejméně pět let. Další sešity už šly rychleji, základní postupy jsme aplikovaly na složitější jevy a zcela přirozeně se objevovaly další oblasti, které jsme zařazovaly. Dá se ale říci, že za každým sešitem jsou nejméně dva roky práce následované dvěma lety testování při výuce. Teprve potom se ustálil sešit, který jsme mohly publikovat. Při testování druhých dvou sešitů nám pomohly také naše kolegyně z MC, samy jsme už nedokázaly správně rozlišit, co je opravdu napsáno a co

čteme mezi řádky.

Pořádáte vzdělávací semináře, kde své sešity prezentujete a názorně ukazujete, jak sešity ve výuce používat. Jakým způsobem sešity samy používáte?

Sešity zařazujeme jako součást výuky u všech dětí. S vlastními dětmi se sešity začínáme a ty, které k nám přejdou od kolegů do práce se sešity naskočí.

Rozřazení sešitů do ročníků je pouze orientační: řídíme se především tím, jakým tempem jde který žák a podle toho vynecháváme stránky, přidáváme či rozšiřujeme je a přecházíme do dalších dílů Klavírátek. K poslednímu sešitu mohou některé děti dojít později. Nejsou-li zcela zralé na analýzu a teorii na úrovni tohoto sešitu, nenutíme jim postup podle sešitu. Spíše vyrábíme listy „na tělo“ přímo na hodině.

Jaké jsou nejčastější dotazy ze strany posluchačů vašich seminářů či kolegů?

Nejčastěji slyšíme: „Kde na to berete čas? 45 minut je krátkých i na nejnútnejší práci na skladbách.“ – Vidíme to ale trochu z jiné stránky. Mnohokrát jsme se přesvědčily, že se nám každá zdánlivě „ztracená“ minuta strávená s Klavírátkami vrátí. Pokud narazíme s žákem na problém, okamžitě ho řešíme. Bud hotoovou stránkou ze sešitů, nebo si dokonce ještě další vyrábíme. Během naší praxe jsme se setkaly s několika odstrašujícími případy jednostranně rozvíjených klavíristů. Máme za to, že je nesmírně důležité věnovat se systematické práci ve všech oblastech hudebního rozvoje žáka. Nejnebezpečnější je pro učitele malý klavírista s výbornou motorickou pamětí. Učitel se raduje ze snadné práce a nevšimne si, že sluchová představa byla vypojena. Zařazováním patřičných skladeb a vhodných stran z Klavírátek udržujeme kontakt s celým muzikantem.

V čem vidíte největší rozdíl mezi žáky, kteří neměli možnost používat Klavírátky, a žáky, kteří už ji mají a se sešity pracují?

Jednoznačně v přístupu dětí samotných k učení. Děti se nebojí hledat a dělat chyby, mají svůj názor, představu. Pochopení souvislosti a pevnější sluchová představa ovlivňuje i motoriku, zvuk je hladší, prodlužuje se výdrž, snižuje se tréma. Děti hrají hudbu, kte-

rou vstřebaly. Největší výsledky pozorujeme u dětí dyslektických, které mají většinou i motorické problémy – práce se sešity nám dovolí nahlédnout do způsobu uvažování dítěte a pak můžeme propojit to, co se nepojilo samo. Je to zábavné pro obě strany: i malé děti jsou schopny pracovat vědomě, a každý krůček je snad i radostnější než při práci s dětmi, kde jde všechno samo.

Samy jste učitelkami klavírní hry na ZUŠ. Jak jste se ke klavírní hře dostaly?

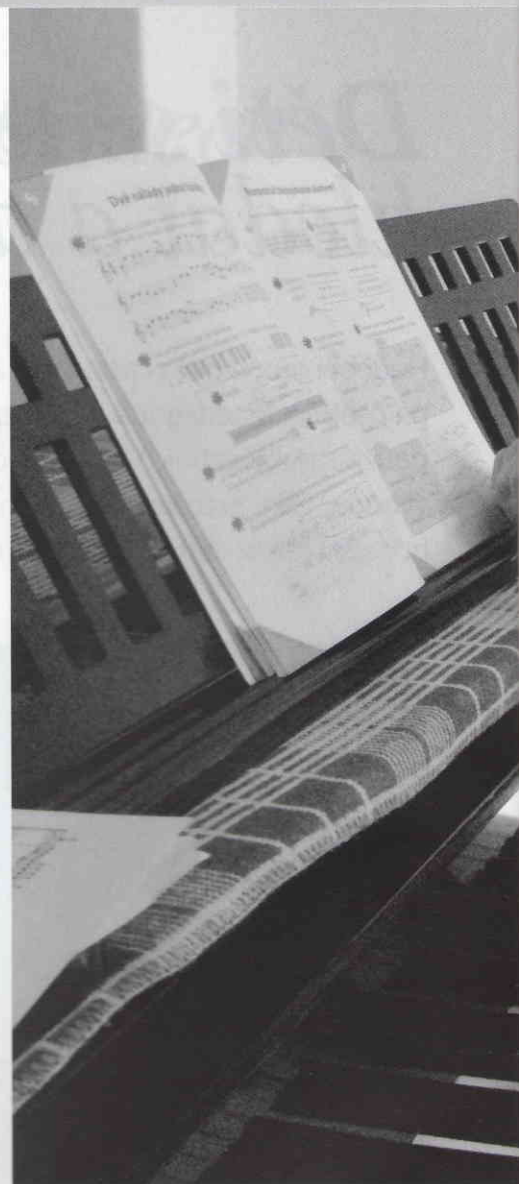
Iva: V naší rodině hráli všichni, tak jakmile jsem projevila chuť, začala jsem chodit na klavír k profesorce mé starší sestry.

Zuzana: U nás se v celé široké rodině také hrálo na všechny možné nástroje, patřilo to ke vzdělání. Takže jsem ve 2. třídě začala dojíždět do hudebky do Poličky na Vysočině a od té doby jsem u klavíru již zůstala.

Jak vzpomínáte na své učitele klavíru a hudební teorie ZUŠ a konzervatoři? Byl to pro vás počátek k přemýšlení nad propojením hudební teorie s praxí nebo prvotní impulz přišel až později?

Iva: Když se dívám zpět na vlastní hudební začátky, tak musím říci, že jsem prošla právě tím způsobem výuky, kvůli kterému Klavírátky vznikly. Jednostranný rozvoj, velice intenzivní, s výsledky, ale za cenu zanedbané práce na sluchu a přehrané ruky. Z improvizujícího dobrodružného dítěte nervózní soutěživec, s ohromnými nároky na sebe a malou radostí ze hry. Ani konzervatoř tento postoj ke klavíru moc nezměnila. Ale na hodinách intonace a teorie se začaly probouzet i další části hudebnosti a měla jsem možnost využít i intelekt. Teprve hodiny s prof. Šimkovou v dospělosti pro mne znamenaly průlom. Propojila do té doby oddělené části osobnosti a teorie se cvičením u nástroje si začaly pomáhat.

Zuzana: Díky tomu, že můj otec byl evangelickým farářem, což znamenalo časté stěhování se z fary na faru, jsem vystřídala velké množství učitelů klavíru a tím pádem i několik způsobů výuky. S některými jsem v kontaktu dodnes. Přesto však prvotní impulz k propojení teorie a praxe přišel daleko později, až v době, kdy jsem žila několik let v Americe. Tam jsem měla možnost učit děti na klavír na základě obrovské-

ho množství výukových materiálů, ze kterých se v Americe v té době učilo již mnoho let, a ve kterých propojení teorie a praxe bylo samozřejmostí. Pochopitelně mi bylo strašně líto, že my doma nic takového nemáme.

Před pár měsíci jste změnilы vydavatele Klavírátek. Co bylo důvodem k tak razantní změně?

K této změně jsme byly donuceny jednoduše tím, že původní nakladatel nebyl dlouhodobě schopen Klavírátky dostatečně distribuovat a v posledních letech ani dotiskovat, když už byly některé sešity vyprodány.

Asi nejviditelnější změnou v novém vydání je změna barvy obálky 4. dílu ze zelené na světle fialovou. Ale najdeme i další drobné změny uvnitř publikací.

Ano, využily jsme možnosti revize

sešitů a zapracovaly reakce mnohých našich kolegů i vlastní nápady, které se několik let používání Klavihrátek nastřádaly. Také jsme zařadily do prvních sešitů pár krátkých cvičení, kterými navádíme na několik metodických řetězců, které dříve začínaly až na vyšších úrovních.

Klavihrátky i nadále obsahují ilustrace Marty Kellerové. Jak probíhala vaše vzájemná spolupráce?

Velice dobře. Marta Kellerová je máma Zuzany Hančilové a možná proto vymýšlení námětů k jednotlivým stranám či úkolům bylo velmi zábavné. Po několika hodinách; strávených ve třech nad jednotlivými nápady, jsme přicházely i s velmi odvážnými až šílenými metaforami. A právě v takových chvílích vznikly ty, které si dnes kolegové chválí.

V současnosti mají Klavihrátky celkem čtyři díly, které na sebe svou obtížností navazují. Ve třetím sešitě se setkáme už i s hudební formou a kontrapunktem. Uvažujete o pátém sešitě?

Ano, máme v plánu další díl, jak je to vidět i na obálce posledního sešitu. Chceme provést děti u klavíru všim, co budou potřebovat, kdyby se rozhodly pro zkoušky na konzervatoř. Samozřejmě ne s nutným procvičením, ale jako prožitek. Ze seminářů ale víme, že zatím jen málo pedagogů pracuje se všemi sešity. Pravděpodobně tedy ještě vyčkáme, až bude situace zralejší.

Co by měl obsahovat?

Chybí církevní stupnice a s nimi spojená hra v modech v moderních skladbách. V oblasti akordů lze po procvičení všech typů intervalů projít i modernější akordy a nejčastější jazzové značky.

V oblasti forem a kontrapunktu přes souhru tónin navést děti k vlastnímu interpretačnímu postoji ve větších formách.

Se změnou nakladatele došlo i k obnově internetových stránek, kde Klavihrátky prezentujete.

Ano, chtěly bychom, aby se učitelé, kteří Klavihrátky neznají, měli možnost s jejich přístupem seznámit. Webové stránky nabízejí i několik stran zdarma na vyzkoušení. Učitelé si tedy mohou sami vyzkoušet, jak to s dětmi funguje. Na webu najdete i různé pomocné materiály např. tabulky vhodných skladeb k jednotlivým stranám a odkazy na jiné zajímavé informace a pomůcky. Rády bychom vytvořily prostor i pro diskuzi o Klavihrádkách: místo, kde si mohou učitelé navzájem vyměnit zkušenosti a nápady. Některé otázky, které dostáváme od učitelů se opakují. Rády bychom, aby existoval prostor, kde jsou všechny naše odpovědi, dodatkové materiály i cenné zkušenosti ostatních přehledně k dispozici všem. Společně by se tak mohly „rozrůstat“ i tabulky vhodných skladeb k jednotlivým stranám Klavihrátek, protože každý z nás používá jiné materiály. Najít vhodnou skladbičku k dané problematice pro konkrétního žáka bude s pomocí těchto stránek snadnější. Doufáme, že se do diskuze připojí co nejlvíce uživatelů.

Prezentovaly jste Klavihrátky již v zahraničí?

Ano, před několika lety jsme je měly možnost prezentovat díky prof. A. Vlasákové v Bratislavě na konferenci EPTA. Tento měsíc jedeme znovu na Slovensko, tentokrát do Nitry.

Plánujete vydávání Klavihrátek i v cizině?

Ano, přemýšlíme o tom. S novým nakladatelem se otvírají další možnosti, které chceme využít. Jsme v kontaktu s několika lidmi z různých zemí, kteří se s Klavihrádkami seznámili v Čechách a jsou přesvědčeni, že by měly úspěch i v jiných zemích.

Máte pro nás do budoucna připravené ještě nějaké další nápady k uskutečnění, které by se daly využít při výuce klavírní hry?

Ano, ale přijdeme s nimi až budou hotové – určitě se to dozvíte z webových stránek Klavihrátek.